

KLASİK TÜRK EDEBİYATINA VE KLASİK TÜRK EDEBİYATI ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ

H. Ahmet KIRKKILIÇ (*)

Seval KORUCU (**)

Yasemin KURTLU (***)

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkçe öğretmeni adaylarının klasik Türk edebiyatı ve klasik Türk edebiyatı öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda iki araştırma sorusu oluşturulmuş ve bu sorular temelinde çalışma yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Erzinan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü birinci sınıf öğrencilerinden uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 48 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmuştur.

Nitel yaklaşıma dayalı olarak tarama yönteminin kullanıldığı çalışmada veri toplama aracı olarak yapılandırılmamış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiş ve tablolar hâlinde sunulmuştur. Öğrenci görüşlerinden örneklerin verildiği ve daha önce yapılan çalışmaların sonuçlarıyla değerlendirilmelerin yapıldığı çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının klasik Türk edebiyatının Türk edebiyatının önemli bir parçası olduğunu, kültür ve gelecek açısından önem arz ettiğini, okullarda klasik Türk edebiyatı eğitiminin verilmesi gerektiğini, klasik Türk edebiyatı öğretiminde bazı sorunlar yaşandığını düşündükleri sonucuna varılmıştır. Çalışmanın sonunda elde edilen verilerden hareketle klasik Türk edebiyatı öğretimi ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Klasik Türk Edebiyatı, Türkçe Eğitimi, Öğretmen Adayı Görüşleri.*

*) Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, KKEF, Türkçe Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (e-posta: ahmetk@atauni.edu.tr).

**) Arş. Gör., Erzinan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Türkçe Öğretmenliği ABD (e-posta: cansevalcan@gmail.com).

***) Öğretmen, MEB (e-posta: y.kurtlu@windowslive.com).

Views of Candidates of Turkish Language Teachers on Classical Turkish Literature and Teaching of Classical Turkish Literature

Abstract

The purpose of this study is to determine the views of candidates of Turkish Language Teachers on Classical Turkish Literature and teaching of Classical Turkish Literature. With this purpose in mind, two different research questions were asked and the study based on these questions was implemented. In the study, 48 candidate of Turkish Language Teachers, chosen with the method of convenience sampling, studying in their first grade year in the department of Turkish Language Teacher Education at the Faculty of Education of Erzincan University were observed and used as the study group.

Unstructured interview form was used as data collection tool in the study in which screening method was used based on the qualitative approach. The data obtained from the interview form was analyzed with content analysis and presented in the tables. In the study, some examples were given regarding the views of the students and evaluations were made considering the results of the previous studies. In the light of these evaluations, it was found out that candidates of Turkish Language Teachers think that classical Turkish Literature is a significant part of Turkish Literature; it plays a crucial role in terms of culture and future; classical Turkish Literature education has to be given in schools; and there are some problems in teaching of Classical Turkish Literature. Finally, with reference to the data obtained, some recommendations were made in the end of the study.

Keywords: Classical Turkish Literature, Turkish Language Education, Views of candidates of Turkish Language Teachers.

Giriş

Edebî metinler barındırdıkları dil özellikleri ile yazıldığı dönem hakkında bilgi vermektedir. Edebî metinlerin bu özelliği edebî dönemlerin adlandırılmasında ve özelliklerinin birbirinden ayrılmasında belirleyici olmuştur. Türk edebiyatı İslamiyet öncesi Türk edebiyatı, İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatı, Batı kültürü etkisindeki Türk edebiyatı olmak üzere üç büyük döneme ayrılmıştır.

Türk edebiyatının önemli dönemlerinden olan İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatında bir kısmı daha çok didaktik, dinî; bir kısmı da millî ve mahalli konuları içeren eserler verilmiştir. Konu, dil ve anlatım, üslup, kullanılan ölçü ve kafiye gibi pek çok özellik dikkate alındığında İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatının klasik edebiyat ve halk edebiyatı olmak üzere ikiye ayrıldığı görülmektedir.

Klasik Türk edebiyatı on üçüncü yüzyılda Fars edebiyatının etkisinde gelişen ve “Eski Türk edebiyatı olarak da anılan bir dönemdir ve Türk edebiyatlarının içerisinde altı asır dünya coğrafyasına dağılmış bir edebiyattır. Cumhuriyet’ten sonra yüksek zümre edebiyatı, saray edebiyatı, enderun edebiyatı, Osmanlı edebiyatı; divan edebiyatı, klasik edebiyat ve klasik Türk edebiyatı isimlerini almıştır. Bu edebiyatın genel, yeni ve yaygın adı divan edebiyatıdır. Eski Türk edebiyatı adı ise, üniversitelerde bu edebiyata verilen

resmî isimdir” (Mermer, Alıcı, Eflatun, Bayram, Koç Keskin, 2006, s.17). İsimler ise klasik Türk edebiyatını nasıl konumlandırıldığıyla ilgili ipuçları vermektedir. Bu isimlerden bazıları klasik Türk edebiyatını elit kesime hitap eden bir edebiyat olarak konumlandırmakta ve daha ilk adımda önyargılı bir yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Bu bakış açısı Batı medeniyetinin izinden yürümeye başlanıldığı zamanların mirası olarak günümüzde hâlâ devam eden bir gerçektir. 600 yıllık bir kültürel arka planın estetik varoluşu olarak nitelenebilecek klasik Türk edebiyatı gerek temsil ettiği değerler, gerek muhatabı olan estetik alımlayıcılar, gerekse estetik bir nesne olarak haklı veya haksız, olumlu ya da olumsuz birçok eleştirinin hedefi olmuştur. Yapılan eleştirilerin bilimsel temeli tartışılarsun, bir edebî döneme değer biçmenin ne derece isabetli olacağı da tartışılması gereken bir konudur.

Altı asır dünyaya dağılmış, hüküm sürmüş bir medeniyetin edebiyatı, günümüzde arkaya atılmış, tozlu raflara mahkûm edilmeye çalışılmıştır. Klasik Türk edebiyatı “toplumdan kopuktur, soyuttur, taklitçidir, gül- bülbül öyküleriyle sınırlıdır, tekdüzedir, ağdalıdır, yapmacıktır ve de dalkavuktur ...” (Sağlam, 1999, s. 324) gibi gerekçelerle değersizleştirilmeye çalışılmış ve insanlardan uzaklaştırılmıştır. Gibb’in (1999) klasik Türk edebiyatı şiiriyle ilgili söyledikleri dikkat çekicidir. Ona göre klasik Türk şiiri şairlerinin amacı İran şairlerini taklit etmektir ve bu konuda da başarılı olmuşlardır. Yine Türklerin eski dilini kaba Tatar dili olarak, klasik şiir dilini de yapay suni bir dil olarak niteleyen Gibb klasik Türk şairlerinin anlamdan çok biçimde ustalaştıklarını, bu şiirin Türk mizacını yansıtmadığını belirtmiştir. Bu eleştirinin tamamen haksız olduğu iddia edilmemektedir. Ancak altı asırlık bir edebî dönem hakkında yargılar oluşturmak için o edebiyatı meydana getiren kültürü, altı asırlık edebî ürünleri tam anlamıyla içselleştirmiş olmak gerekmez mi sorusunu sorma hakkı ise doğal bir sonuçtur. Nitekim “Divan Edebiyatı Kimin” başlıklı yazısında Gökyay (1987) bir soru sormuş ve cevabını da kendisi vermiştir. “... bu edebiyat bizim mi? 600 senedir, bizim şairlerimiz söylemişler mi, konuşmuşlar mı, yazmışlar mı, halk benimsemiş mi? Şu halde bunu bir okur yazar sınıfının, sadece medrese tahsili görmüş insanların tekelinde bir edebiyat saymayı doğru bulmuyorum, bulmadım. Ama vaktiyle ben de öyle okuttum.” (s.224) demiş. Sonrasında da klasik Türk edebiyatı anlam dünyasının zenginliğini vurgulamıştır. Ünver (1993) ise “Eski Türk Edebiyatıyla İlgili Sorunlarımız” başlıklı yazısında eski Türk edebiyatının sorunları olmadığını, aslında bu edebiyatla ilgilenenlerde sorun olduğunu vurgulamıştır. Edebiyatı toplumun aynası olarak niteleyenlerin çelişki içinde olduklarını, yeni yaşayış biçimi benimsetmek için klasik Türk edebiyatına saldırdıklarını belirtmiştir. Ünver’in vurguladığı çelişki farklı açıklamalarda da kendini göstermektedir. Bir dilin yetkin edebî ürünler vermesi için işlenmiş olması gerektiği savunulmakta, aynı zamanda klasik Türk edebiyatı dili yapay, ağır ve anlaşılmasız olarak nitelendirilmektedir. Bu nitelendirme ise bir çelişki olarak dikkat çekmektedir. Levent (2006) de klasik edebiyatın kaideci, hayatla ilgisi az olan, kitabi, soyut, manzum ve mefhum olduğunu söyleyenlere klasik edebiyatın ne olduğunu sormaktadır. Sonrasında da her edebiyatın döneminin düşünüşü, yaşayış, sanat anlayışı, halk inanışları vb. bütün özelliklerini yansıttığını savunmuştur.

Daha birçok mazeret ve eleştiriler nedeniyle klasik Türk edebiyatı öğretimi sürekli eleştirilmektedir. Mengi (2006) Divan Edebiyatı Öğretiminin Sorunları ve Bazı Çözüm Önerileri başlıklı yazısında klasik Türk edebiyatı öğretiminde karşılaşılan en önemli sorunlardan birinin bu edebiyatın geçmişte kalmış olması ve dilinin ağır olması olduğunu söylemektedir. Bunun için o dönemin kültür yapısını ve dilini anlamak için Osmanlı Türkçesi bilmek gerektiğini vurgulamıştır.

Osmanlı Türkçesi öğretilmesine yönelik tartışmaların yapıldığı günümüzde klasik Türk edebiyatının da bu bağlamda değerlendirilmesi ve halk anlamaz öğretmeyelim düşüncesi yerine nasıl öğretilabilir sorusunun cevabını verecek araştırmalar yürütülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Geçmişten günümüze kültür aktarımını sağlayan kaynaklardan biri olan klasik Türk edebiyatı dil devrimi ve alfabe değişikliği, dönem eserlerinin soyut kavramlarla örülü olması gibi nedenlerle genç nesil tarafından anlaşılammaktadır. Bu problemin çözümü için pek fazla çalışma yapılamamış, belki de problem olarak görülmemiştir. Hâlbuki klasik Türk edebiyatı ürünleri insan zekâsının, estetiğın, hayalin en güzel, en usta şekilde kullanıldığı ürünlerdendir. Bu özelliklerinin yanında tarih ve kültür barındırması açısından da gelecek nesillerin eğitiminde kullanılması gereken araçlardan biri olabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkçe öğretmeni adaylarının klasik Türk edebiyatına ve klasik Türk edebiyatı öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Türkçe öğretmeni adaylarının klasik Türk edebiyatı ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının klasik Türk edebiyatının öğretimine yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışmada nitel yaklaşıma dayalı olarak tarama yöntemi kullanılmıştır. “Tarama yöntemi içerisinde hem sosyal bilimlerde hem de eğitimde en çok yararlanılan teknik ya da veri toplama araçları, posta anketleri, kişisel görüşmeler, telefon görüşmeleri, yapılandırılmamış gözlemlerdir. Yapılandırılmış anketler ve gözlemler dışındaki veri toplama teknikleri aynı zamanda nitel araştırmalarda da kullanılmaktadır.” (Ekiz, 2009, s.115). Çalışmada da tarama yöntemiyle öğrenci görüşleri alınmıştır.

Çalışma Grubu ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın örneklemini Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü birinci sınıf öğrencilerinden uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 48 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmuştur.

Uygun örnekleme yönteminde kolay ulaşılabilen, yapılacak çalışmaya uygun ve elverişli olan bireylerin seçilmesiyle çalışma grubu oluşturulması amaçlanır ve bu yöntemde genelleme yapılamaz (McMillan & Schumacher, 2010) .

Veri toplama aracı olarak yapılandırılmamış görüşme formu kullanılmış, öğrencilere; “Klasik Türk edebiyatına ilişkin düşünceleriniz nelerdir? Klasik Türk edebiyatı öğretimiyle ilgili neler düşünüyorsunuz?” soruları yöneltilmiş ve konuya ilişkin kompozisyon yazmaları istenmiştir. Öğrencilere yazdıkları yazılarda isim, şube, fakülte numarası gibi kişisel bilgilere yer vermemeleri, sadece bu konulardaki görüşlerini, düşüncelerini samimi olarak yazmaları söylenmiştir. Bununla öğrencilerin kaygılarını ortadan kaldırarak, elde edilen verilerin güvenilirliğini artırmak ve olası yanlılığı en az düzeye indirmek amaçlanmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel veri analizi, verilerin düzenlenmesi, verilerin özetlenmesi ve verilerin yorumlanması olmak üzere üç temel aşamadan oluşmaktadır (Büyükoztürk vd., 2010). “İçerik analizinde, temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227). Bu çalışmada içerik analizi sürecinde önce kodlar oluşturulmuş ve benzer kodların bir araya getirilmesiyle de kategoriler oluşturulmuştur. İçerik analizi sonucunda elde edilen bulgular tablo şeklinde sunulmuş ve betimlenmiştir. Verilerin analizinde KTEG, KTEÖG olarak iki kategori ve her kategori altında yer alan KTEG1, KTEG2, KTEÖG1, KTEÖG2 şeklinde de görüşleri temsil eden kodlar oluşturulmuştur. Her bir görüşün hangi öğretmen adayı tarafından ifade edildiği Ö₁, Ö₂ vb. şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca her görüşün kaç öğretmen adayı tarafından paylaşıldığı ise frekans (f) ile gösterilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, öğrencilerin klasik Türk edebiyatı ile ilgili algıları, klasik Türk edebiyatının öğretimi ile ilgili sorun tespitleri ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerine ait bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgular iki alt başlık altında toplanmıştır: Klasik Türk edebiyatı ile ilgili öğrencilerin genel görüşleri, klasik Türk edebiyatının öğretimi ile ilgili öğrencilerin görüşleri.

Tablo 1. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Klasik Türk Edebiyatına Yönelik Genel Görüşleri

KTEG	Klasik Türk Edebiyatı ile İlgili Öğrenci Görüşleri	f
KTEG1	KTE kültürümüz ve geleceğimiz için önemlidir. Ö _{3,6,8,16,17,19,22,25,27,28,29,30,31,32,36,39,42,43,45,46,47,48}	22
KTEG2	KTE, Türk edebiyatının önemli bir parçasıdır. Ö _{1,6,8,11,12,14,16,21,24,28,32,42,44,47,48}	15
KTEG3	KTE günümüzde işlerliğini yitirmiş, devri bitmiştir. Ö _{7,9,21,33,35,38}	6
KTEG4	KTE beğenilmez ve ilgi görmez. Ö _{7,9,21,33,35,38}	6
KTEG5	KTE çok zordur. Ö _{9,10,11,13,15,24,28,34,36}	9
KTEG6	KTE anlaşılmaz. Ö _{2,4,5,9,11,14,18,20,21,23,30,33,34,35,40}	15
KTEG7	KTE zor olarak gösteriliyor. Ö _{12,26,42,47,48}	5
KTEG8	KTE soyut bir anlatıma sahiptir. Ö _{4,7,9,10,11,13,14,26,27,29,30,35,36,39,40,43,46}	17
KTEG9	KTE çok zengin bir edebiyattır. Ö _{2,12,14,16,17,21,30,36,41,42}	10
KTEG10	KTE estetikdir. Ö _{28,42,47}	3
KTEG11	KTE mutluluk verir. Ö _{12,14}	2

Tablo 1 incelendiğinde “KTE kültürümüz ve geleceğimiz için önemlidir.”, “KTE, Türk edebiyatının önemli bir parçasıdır.”, “KTE soyut bir anlatıma sahiptir.” ve “KTE anlaşılmaz.” görüşlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu tarafından ifade edilen görüşe göre klasik Türk edebiyatı, Türk kültürünün önemli bir parçasıdır ve kültürünü, değerlerini bilmeyen gençliğin geleceğinin iyi olması da beklenemez. KTE'nin kültür açısından önemini ifade eden öğrenci görüşlerinden birine aşağıda verilmiştir.

Klasik Türk edebiyatı öncelikle bizim kültürümüz ve sahip çıkmanız gereken değerlerimizdir.(Ö₃)

Öğrencilerin “Klasik Türk edebiyatı, Türk edebiyatının önemli bir parçasıdır.” şeklindeki görüşte fikir birliğine varlıkları söylenebilir. Öğrenciler “... *bence bugünün edebiyatının oluşmasında önemli bir katkıya sahiptir.* (Ö₁)”, “*Bu edebiyat birçok ünlü şair ve eserleriyle topluma yol göstermiş, Türk edebiyatının temellerini atmıştır.* (Ö₆)”, “*Anlam zenginliğinin yanı sıra söyleyiş zenginliğinin olduğu bu dönem Türk edebiyatımızın tabiri caiz ise göz bebeği, can damarı, zenginlik kaynağı olmuştur.* (Ö₄₂)” şeklindeki görüşleriyle klasik Türk edebiyatının Türk edebiyatı için oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrenciler, klasik Türk edebiyatının Türk kültürü ve edebiyatının çok önemli bir parçası olduğunu ifade ederken diğer yandan klasik Türk edebiyatı metinlerinde kullanılan dilin soyut olduğunu, Arapça ve Farsça kelimelerin ve bu dillere ait özelliklerin kullanılması nedeniyle bu metinlerin anlaşılmasız olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu konuya ilişkin bazı görüşleri şöyledir:

“*Şimdi o zamanki yazıları, şiirleri, eserleri falan okuyunca anlamakta çok zorluk çekiyorum. Çünkü çok kapalı, soyut bir anlatım hâkim.*” (Ö₄), “*Bu dönemde Arapça ve Farsça tamlamaların olduğu, dilin pek sade olmadığı, her tabakanın anlayabileceği bir edebiyat dönemi değildir.* (Ö₂)”, “*... gerçekten ağır bir dil kullanmışlar.* (Ö₃₉)”, “*Arap ve İran edebiyatlarından etkilendiği için dilimize birçok yabancı kelime girmiş, doğal olarak anlaşılması zorlaşmıştır.* Ö₄₀)”.

Öğrencilerin KTE'nin dilinin soyutluğu ve ağırlığı ile ilgili olumsuz düşüncelerinin aksine bazı öğrenciler aslında KTE ile ilgili olumsuz bir algı oluşturulduğunu ve bu edebiyatın zor gösterildiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin konu ile ilgili görüşleri şöyledir:

“*Kimi çevreler o dönem yazılmış eserleri milli bulmayarak, Türkçe yazılmamış diye dışlamakta. Arapça ya da Farsça yazılmış olması o yazının güzelliğini göz ardı etmemizi gerektirmez.* (Ö₄₈)”, “*Divan edebiyatı adeta saklanmış bir inci sandığıdır. Bu sandık dışarıdan ne kadar köhne, sıradan, kenarları ağ tutmuş olsa da bu sandığı açabileni tüm ziya ve en mahrem güzellikleriyle kuşatır. Ama eğer sadece dışındaki o birkaç örümcek ağıyla değerlendirecek biri varsa ...beyitlerin anlamını da kavrayamayacaktır.* (Ö₄₇)”, “*Bu edebiyat hiç anlaşılmasız deniyor, böyle önyargılar yerine anlaşılması için eğitim vermek gerekiyor.* (Ö₂₂)”.

Öğrencilerden bazıları klasik Türk edebiyatının günümüzde işlerliğini yitirdiğini, devrin şartlarına uygun olmadığını, beğenilmediğini ve ilgi görmediğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu konuya ilişkin bazı görüşleri şunlardır:

“*Şimdilerde KTE'nin alanı çok dardır.* (Ö₂₁)”, “*Edebiyatın yalın, anlaşılır, doğal olması gerekir. İnsanlığa hitap etmesi gerekir. Bu nedenle KTE'nin şimdi yani bu dönemde kullanılması söz konusu bile olamaz.* (Ö₃₅)”.

Tablo 1 incelendiğinde genel olarak öğrenciler KTE'nin dilinin ağır olduğunu düşünmekle birlikte Türk kültürü, Türk edebiyatı ve geleceği için oldukça önemli olduğunu dile getirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin KTE ile ilgili görüşleri maddeler bazında değerlendirildiğinde olumsuz düşüncelerden daha çok olumlu düşüncelerin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin KTE ile ilgili “KTE çok zengin bir edebiyattır.”, “KTE estetikdir.”, “KTE mutluluk verir.” şeklinde olumlu görüşleri vardır. Öğrenciler “KTE öylesine bir anlam derinliğine, öylesine bir söyleyişe bürünmüştür ki bu derinlik neresinden bakılırsa bakılsın görülebilen ve her görünenin farklı bir anlama büründüğü yapıdır. (Ö₄₂)”, “KTE zengin bir edebiyattır. (Ö₃₀)” şeklindeki ifadelerle KTE'nin kültürel olarak zengin bir edebiyat olduğunu belirtmişlerdir.

Türkçe öğretmeni adaylarının klasik Türk edebiyatı öğretimiyle ilgili görüşlerinden elde edilen veriler Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Klasik Türk Edebiyatına Yönelik Genel Görüşleri

KTEÖG	Klasik Türk Edebiyatının Öğretimine Yönelik Öğrenci Görüşleri	f
KTEÖG1	KTE'yi öğrenebilmek için zamana ihtiyaç vardır.	Ö _{1,12,13,14,23,39,43,44} 8
KTEÖG2	KTE eğitim kurumlarında öğretilmelidir.	Ö _{2,3,5,8,9,11,12,16,17,18,19,20,21,23,24,26,27,28,29,30,31,33,34,36,37,39,41,43,44,46,47,48} 32
KTEÖG3	KTE eğitim kurumlarında ders olarak verilmemelidir.	Ö _{13,15,38,40} 4
KTEÖG4	KTE derslerde yüzeysel olarak işlenmelidir.	Ö _{15,38} 2
KTEÖG5	KTE'nin öğretiminde zevkli, değişik yöntemler uygulanmalıdır.	Ö _{3,13,17,18,20,23,27,32,38,41,43,48} 12

Tablo 2 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının büyük çoğunluğunun KTE'nin okullarda eğitiminin verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğrenciler: “*Bunlar bizim tarihimiz, edebiyatımız, geçmişimizdir. Bunları öğrenmeden geçmişimizde neler yazıldığını, neler olduğunu bilmeden nasıl geleceğimize yön verebiliriz ki!*” (Ö₄₈), Bazı öğrenciler “*Her milletin edebiyat tarihinden haberdar olması gerekir.*” (Ö₂₈), bazıları “*... o dönemin ve toplumun siyasi, sosyal, kültürel özelliklerini biliriz.*” (Ö₂₉) şeklindeki ifadeleriyle KTE eğitiminin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bir öğrencinin “*...her ne kadar saray edebiyatı da olsa, dili ağır ve süslü de olsa bunları bilmek gerekir.*” (Ö₆) şeklindeki ifadesi önemlidir. Çünkü klasik Türk edebiyatıyla ilgili problemleri olsa da onun öğrenilmesi gerektiği şeklinde bir düşünce ortaya koymaktadır.

Öğrenciler KTE'ye öğrenebilmek için zamana ihtiyaçları olduğunu düşünmektedir. Bir diğer ifade ile KTE'nin bir anda öğrenilemeyeceğini, emek harcanması gerektiğini öğrencilerden biri şu cümlelerle ifade etmektedir: “*Şu an bu döneme baktığımda anlamıyorum ama ne kadar uğraşılırsa derinde o kadar güzel şeyler olduğunu görüyorum.*” (Ö₂₃).

KTE öğretimine erken yaşlarda başlanması gerektiğine inan bir öğrenci düşüncesini şöyle ifade etmektedir: “*Okullara gelince hence müfredatta daha çok ders sayısı konulmalıdır. Böylece yeni nesle değerlerimiz daha iyi aktarılmış olur. Hatta ilkokullarda başlanmalı. Eğer böyle olsaydı şairlerimiz, yazarlarımız bize bu kadar yabancı olmazdı ve daha çok bütünüleştirdik.*” (Ö₃).

Bu edebiyatın öğretimi ile ilgili öğrencilerden gelen bir başka görüş ise şöyledir:

“*Klasik Türk edebiyatının öğretiminin azalan kelime dağarcığına bir çözüm olacağına inanıyorum. Tabi ki onun dilini öğretebilmek için de doğru adımların atılması ge-*

rekiyor. İlk önce bunu anlatacak olanların kelime hazinesinin güçlü olması ve hakkında önemli bilgilere sahip olması gerekmektedir. Böylelikle daha estetik bir biçimde öğretilmesi, öğrenilmesi kolaylaşır. (Ö₃₂)”.

KTE'nin eğitim kurumlarında ders olarak verilmesine karşı çıkan öğrenciler de bulunmaktadır. Öğrencilerden biri Türk edebiyatının çok geniş olduğunu söyleyerek öğretime daha fazla konunun katılmasının öğrenciyi olumsuz etkileyeceğini belirtmiş (Ö₄₀), bir diğeri KTE'ye şiirin hâkim olduğunu, bu edebiyatın yalnızca şiir severler tarafından sevineceği için ders olmaması gerektiğini söylemiş (Ö₁₃), bir diğeri KTE'nin içeriğinin çok karmaşık ve geniş olduğunu sebep göstermiş (Ö₁₅), bir diğeri ise dünyanın değişip geliştiğini, çağa ayak uydurmak gerektiğini belirterek “*Okullarda bu dersler yerine çağa uygun bilimsel dersler verilmelidir. (Ö38)*” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerden ikisi eğer verilecekse KTE'nin öğretiminin sadece üniversitede verilebileceğini, bu eğitimin de yüzeysel olması gerektiğini (Ö₁₅, Ö₃₈) belirtmişlerdir.

Hem KTE'nin okullarda öğretilmesini savunan hem de öğretilmemesi gerektiğini savunan öğrencilerin birleştikleri bir nokta, KTE'nin öğretiminde zevkli, değişik yöntemlerin uygulanması gerektiğidir. Öğrenciler KTE ile ilgili derslerin tekdüzelikten kurtulması gerektiğini belirterek bu derslerde eğlenceli yöntemlerin kullanılmasını istemektedirler. Bu konudaki öğrenci görüşlerinden biri şöyledir:

“Klasik Türk edebiyatını okullarda çok sıkıcı anlatıyorlar. Mesela bir şairden bahsederken hemen dönemin özelliklerini verip ardından şairin eserlerini verip konuyu bitirmek yanlıştır. Biraz da o şairin yaşamını, neler yaptığını anlatmak daha iyi olur. (Ö₁₈)”.

KTE eserlerinin okullarda orijinal nüshalarıyla uygulamalı olarak işlenmesi gerektiğini dile getiren öğrenci, o dönem yazar ve şairlerinin hayat hikâyelerinin bilinmesinin bu dönem eserlerini anlama ve kavrama düzeyini artıracığını belirtmiştir (Ö₂₇, Ö₄₈).

Genel olarak Türkçe öğretmeni adaylarının klasik Türk edebiyatına yönelik olumlu görüş bildirdikleri, görüşlerini temellendirdikleri ve klasik Türk edebiyatı öğretiminde sıkıntılar yaşandığını ancak sıkıntıların klasik Türk edebiyatının öğretilmemesinin nedeni olamayacağını düşündükleri söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde Türkçe öğretmen adaylarının klasik Türk edebiyatı ile ilgili genel görüşleri ve klasik Türk edebiyatının öğretimi ile ilgili görüşleri çerçevesinde sonuç ve tartışmaya yer verilmiştir.

Veriler incelendiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğu klasik Türk edebiyatının Türk edebiyatının önemli bir parçası olduğunu, kültürümüz ve dolayısıyla geleceğimiz için çok önemli olduğunu dile getirdikleri görülmüştür. Öğrencilerden elde edilen verilere paralel olarak Kaynak (2011), edebî eserlerin yazıldıkları dönemin kültür vesikası olduğunu, geçmişin öğrenilerek buradan dersler çıkarılması gerektiğini, ancak bu yolla gelişilebileceğini belirtmektedir. Şüphesiz gelecek, geçmiş üzerine inşa edilir.

Öğrencilerin bir kısmı klasik Türk edebiyatının günümüzde beğenilmediğini ve ilgi görmediğini dile getirmişlerdir. Bunun nedeni olarak da zor olduğu, anlaşılmasız olduğu, günümüzde kullanılan bir dile sahip olmadığı ve dilinin soyut, mazmunlarla dolu olması olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin bu edebiyatın dilinin soyutluğundan şikâyet etmesi bireylerin 11 yaşından sonra soyut düşünebildiği gerçeği ile çelişmektedir. Bireyler bu dönemde Piaget'in soyut işlemler döneminindedir ve üst düzey akıl yürütme, bilimsel düşünme, üstbilgi, hipotetik düşünme, bütünleştirme düşüncesi, algoritmik düşünme, andırma gibi düşünme becerilerini kullanabilecek yetiye sahiptirler (Oktaylar, 2015). Ayrıca günümüzde fantastik kurgulu edebî eserler ve filmlerde de gerçekliği olmayan kendi gerçekliği içinde oluşturulmuş bir dünya oluşturulmaktadır. Genç neslin bu tür eserlere büyük bir ilgi gösterdiği ise herkesin malumdur. Bu bağlamda klasik Türk edebiyatını soyut olduğu gerekçesiyle kültür çerçevesi dışında görme anlayışının doğru olmadığı söylenebilir.

Mengi (2006), günümüz insanının bu dönem edebiyatı ile ilgili en temel sorunlarından birinin edebiyatın geçmişte kalmış olması olduğunu, bunun ise dil ve kültür sorununu doğurduğunu belirterek bu sorunun giderilebilmesi için "kelimelerle kültürün bağı"nın kurulması bir başka ifadeyle metinlerin anlaşılabilmesi için anlamayı kolaylaştırıcı bilgilerin verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Toplumsal bilgilerin yardımıyla anlaşılmaya çalışılan metinler daha kolay ve kalıcı kavranabilecekken diğer bir taraftan da kültürün gelecek nesle aktarımında edebî metinler bir araç olarak kullanılmış olacaktır. Dolayısıyla kültür aktarımında kullanılacak edebî metinlerin seçimi oldukça önemlidir. "Bir edebiyat öğretiminde öncelikle verilmesi gerekenler edebiyat zevkini tattırarak metinler, okuma parçaları olmalıdır. Lise kitaplarında yıllarca okutulan Baki'nin Kanunî Mersiyesi ya da Fuzûlî'nin Şikâyetnâmesi'nin Osmanlı Türkçesinin ne kadar anlaşılmasız olduğunu sergilemekten başka da bir faydası olmamıştır." (Bilkan, 1991). Öğrencilerden bazıları da bu görüşü destekler nitelikte klasik Türk edebiyatının zor olarak gösterildiğini, böyle düşündürmek istenildiğini belirtmişlerdir. Belki zor gösterilmeye çalışıldığı için belki de "Kişinin karşılaştığı yazılı bir metni anlamasına ya da yetişme şekli, içinde bulunduğu çevre, ihtiyaçları etki eder." (Özden, 2010, s.173) görüşüne göre öğrenciler bu edebiyat hakkında olumsuz görüşler oluşturmuşlardır.

Öğrencilerden bazıları bu dönem edebiyatının zengin bir edebiyat olduğunu dile getirmiştir. Öğrenciler dönemin usta şairler; bu şairlere ait güzel eserler; eserlerdeki estetik, kalite unsurları açısından zengin olduğunu ifade etmektedirler. Klasik Türk edebiyatının zengin bir edebiyat olduğunu belirten öğrencilerden biri bu dönem şiirlerini anlamının mutluluk verdiğini belirtmiştir (Ö₁₂).

Klasik Türk edebiyatının anlaşılmasız ve zor olduğunu belirten öğrencilerden bazıları bu edebiyatın ders olarak okullarda öğretilmemesi gerektiği şeklinde görüşleri olduğu, veriler incelendiğinde görülmektedir. Bu durumun oluşmasında derslerin işlenişinde kullanılan yöntem tekniklerin sıkıcı, seçilen metinlerin amaç için uygun olmayışı etkili

olduğu gibi dönem hakkında hiçbir şey bilmeyen ya da yeteri kadar bilgisi olmayan öğrencilerden metni anlamalarının istenmesi, onları zorlama gibi olumsuzluklar da etkili olabilir. Nitekim araştırmaya katılan iki öğrenci (Ö_{15,38}), bu dönem edebiyatı eğitiminin verilmesi çok gerekli ise sadece üniversite düzeyinde ve yüzeysel şekilde yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bunun gerekçesi olarak da “Geçmiş edebiyatı bilmeliyiz ancak bu kadar ayrıntılı ve sıkıcı bir şekilde değil (Ö₃₈).”, “zaten çok geniş kapsamlı ve karmaşık (Ö₁₅)” şeklinde görüşler belirtmişlerdir.

Öğrenciler, genel olarak kültürel açıdan geçmişleri olan bu kadar köklü bir edebiyatı bilmeleri gerektiği şeklindeki inançları ve bu dönem edebiyatı hakkındaki görüşleri arasında sıkışıp kalmışlardır. Çünkü bir taraftan kültürel, toplumsal bir sorumluluk; diğer taraftan da edebiyatı öğrenirken yaşadıkları olumsuz duygu ve düşünceler vardır. Araştırmaya katılan bazı öğrenciler bu durumun ortadan kaldırılması için edebiyat öğretiminde yeni, zevkli yöntemlerin kullanılması gerektiğini belirtirken, derste yararlanılan edebî metinlerin şairleri hakkında da bilgi verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bilkan (1991), ise şairlerin, yazarların nerede doğup ne iş yaptığı, hangi medresede okuduğu gibi bilgilerin edebiyat tarihçilerinin ilgi alanına girdiğini belirtip sadece metin üzerinden eğitim yapılması gerektiğini savunmaktadır. Ancak öğrenciler Bilkan’ın (1991) aksine şairlerin hayat hikâyelerini bilmek istemişlerdir. Tabii ki öğrencilerin istediği bilgi, ansiklopedik değil, eserle ilişki kurabilecekleri, dönemin yaşam şeklini anlayabilecekleri bilgilerdir. Mengi (2006) de bu görüşü desteklemekte ve bu tarz bilgilerin metnin anlaşılmasını kolaylaştıracağını belirtmektedir. Öğrenciler öğretimde zevkli ve yeni yöntemlerin kullanılması gerektiğini belirtmekle birlikte klasik Türk edebiyatı eserlerini anlamak için bilgi birikimine ihtiyaç olduğunu da belirterek bu bilgi birikiminin zamanla elde edileceğini söylemektedirler. Bu hususta Özden (2010), bireylerin ait oldukları toplumun eserlerini ilköğretimde okumaya ve öğrenmeye başlarsa dil zevki ve edebiyat sevgisinin artacağını ve eserler arasındaki nitelik farkını da anlama yeteneğini elde edeceğini ifade etmektedir. Edebiyatı -bir araç olarak- bireyin eğitime katkı sağlayan temel alanlardan biri olarak kullanmak; bireyin gündelik yaşamına ait duygu, düşünüş ve davranış şekilleri geliştirmesine yardımcı olacaktır (Güzel, 2006).

İlköğretim ve ortaokulda hiç bahsedilmeyen bir edebiyat ve daha önce hiç karşılaşmayan edebî metinlerle lise birinci sınıfta karşılaşan öğrencilerden bir anda klasik metinleri anlamayı beklemek fazla hayalci bir tutum olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla Türkçe öğretmeni adaylarının önemli bir konuya dikkat çektikleri söylenebilir. Bir edebî metnin yorumlanmasında bireylerin sahip oldukları eğitim, kültür, çevre, ilgi alanları gibi daha birçok unsur etkili olmaktadır. Klasik edebiyatın anlaşılabilmesi için de belirli bir kültürel birikimin olması gereklidir. Bu da ancak uzun bir süreçte gerçekleştirilebilir. İlköğretimden başlayarak öğrenci seviyesi dikkate alınarak öğrencilere kazandırılacak estetik zevk ve anlayış ilerleyen yıllarda verilecek klasik Türk edebiyatının anlaşılmasına da bir temel oluşturacaktır. Dolayısıyla belirli bir kültürel birikimle klasik metinlerin anlaşılması kolaylaşacaktır.

İspirli ve Gülbahçe (2009) klasik Türk edebiyatı öğretiminde yaşanan sorunların kaynağı olarak metinlerin oluşturulduğu dil, vezin, mazmunlar, edebî sanatlar, şiir ve düz yazı çeşitleri, kültürel farklılık başlıklarında toplamış, öğretimin estetik eksenli değil, ezberci bir yaklaşımla yapılması, klasik Türk edebiyatının günlük hayatla ilişkilendirilmemesi gibi birçok neden sıralamışlardır. Çözüm olarak ezberci yaklaşımdan vazgeçilmesi, günlük hayatla bağlantı kurulması, önyargı belirten ifadelerden kaçınılması gibi daha birçok çözüm sunmuşlardır.

Türkçe öğretmenleri adaylarının genel olarak klasik Türk edebiyatına yönelik olumlu düşünceler belirttikleri ancak klasik Türk edebiyatı öğretiminde yaşanan sıkıntılar nedeniyle çelişki yaşadıkları söylenebilir. Çelişkilerin nedenleriye farklı bir araştırmayla değerlendirilebilir.

Öneriler

1. Edebiyat zevki ve bilinci geliştirmek için klasik Türk edebiyatı eserleri süreç içinde ele alınabilir ve eğitimin daha alt kademelerinde klasik Türk edebiyatı öğrencilere tanıtılabilir.
2. Öğrencilerin ve öğretmenlerin klasik Türk edebiyatı ile ilgili ön yargılarını kırabilmek için öğrenci düzeyine uygun metin ve metinlere ait etkinliklerin hazırlanması bir seçenek olabilir.
3. Öğretmenlerin bilinçlenmesi, ön yargıların kırılması için Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde hizmet içi eğitim kursları düzenlenebilir.
4. Klasik Türk edebiyatı öğretiminde yaşanan sorunların giderilebilmesi için öğretmen yetiştirme programlarında klasik Türk edebiyatı öğretimiyle ilgili farklı yaklaşım, yöntem ve teknikler kullanılarak eğitim verilebilir.
5. Klasik Türk edebiyatının öğretilip öğretilmediği hazırlanacak öğretim programı ve içeriklerle çok boyutlu çalışmalarla test edilebilir.

Kaynakça

- Bilkan, A. F. (1991). Liselerimizde divan edebiyatı üzerine düşünceler, *Millî Eğitim*, 106. sayı s. 5-13.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (14. Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Ekiz, D. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. (2. Baskı), Ankara: Anı Yayınları.
- Gibb, E. J. W. (1999). Osmanlı şiirinin hususiyeti ve sahası. *Osmanlı Divan şiiri üzerine metinler* (1. Baskı) içinde (54-63). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (1978). Divan edebiyatı kimin?, *Türk Dili*. s.224-236.
- Güzel, A. (2006). Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem Teknik ve Örnek Uygulamalar. *Millî Eğitim*, 169, 85-106.

- İspirli, S. A., Gülbahçe, A. (2009). Gençlerimiz ve divan edebiyatı öğretimi - Erzurum ili örneği- Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2(4), s. 654-671.
- Kaynak, M. A. (2011). *Divan edebiyatı metinlerinin ilköğretim II. kademedeki kullanılabilirliği ve hayriyye-i Nâbî'nin 8. sınıf Türkçe ders kitabında etkinliklerle işlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. T.C. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzincan.
- Levent, A. S. (2006). Divan edebiyatı. *Aklın Aydınlığında Eğitim*. 7 (77-78), s. 132.
- McMillan, J. H. Schumacher, S. (2010). *Research in education: evidence-based inquiry* (7th edition). New York: Pearson Publishing.
- Mengi, M. (2006). Divan edebiyatı öğretiminin sorunları ve bazı çözüm önerileri. *Aklın Aydınlığında Eğitim*. 7 (77-78), s. 16-19.
- Mermer, A., Alici, L., Eflatun, M., Bayram, Y., Koç Keskin, N. (2006). *Üniversiteler için eski Türk edebiyatına giriş*. (11. Baskı), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oktaylar, H. C. (2015). *Eğitim bilimleri gelişim psikolojisi*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Özden, M. (2010). Türkçe kaynak metinler ve Türkçe eğitimi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, s. 167-180.
- Sağlam, F. (1999). *Çuvaldız, iğne ve divan edebiyatı üzerine*. Osmanlı Divan şiiri üzerine metinler (1. Baskı) içinde (324-329). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ünver, İ. (1993). Eski Türk edebiyatı ile ilgili sorunlarımız. *Türk Dili*, 500, s. 118-126.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

